

УДК 739.2

С.Т. Триколенко, кандидат мистецтвознавства, ФОП Триколенко С.Т.
E-mail: baronessainred@gothic.com.ua

Е.Е. Триколенко, дослідник, академія «Dress of Course»
E-mail: ellinaeduardivna@gmail.com

Природні форми мінералів у ювелірних виробках Ганни Лісової

(Рекомендовано доктором геологічних наук, професором В.А. Нестеровським)

Ця стаття є продовженням циклу праць, де розглянуто тенденцію використання мінералів природних, необроблених форм для виготовлення ювелірних прикрас.

Ключові слова: мінерали, природа, ювелірні вироби, кристали.

Вступ

Сучасний розвиток технологій майже щодня виводить світ на новий щабель цивілізації, а цивілізація, як відомо, прагне приборкати хаос. Втім, здебільшого відбувається зворотний процес: цивілізація поступово опускається до рівня первісного хаосу. В соціополітичних межах перемога хаосу обертається катастрофою, культурно-мистецький простір зазнає не таких миттєвих, але не менш значущих змін. Проте питання хаосу і цивілізації стає спірним на тлі стику двох стихій – природи і людської праці, що формує предмет мистецтва. Чи має право мистецтво цілковито приборкувати природний «хаос», і чи є насправді цей «хаос» настільки хаотичним? Розглянемо ці філософсько-етичні поняття на прикладі ювелірного мистецтва.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Ми неодноразово зверталися до теми використання мінералів природних, необроблених форм у ювелірному мистецтві, обґрунтовуючи доцільність такої подачі. Попередній доробок Софії Триколенко становить підґрунтя цієї статті, оскільки містить огляд чималої кількості митців-ювелірів, які працюють з мінералами природних форм.

Формулювання мети статті. Великі ювелірні компанії нещадно руйнують природну структуру кристалів, грануючи їх відповідно до сталих стереотипів. Огранені діаманти, рубіни, сапфіри та інші давно стали асоціюватися з високим соціальним становищем, багатством та розкішшю. Не можна відкидати той факт, що мистецтво огранування потребує чималих зусиль, віртуозності та продумування кожного руху. На нашу думку, огранування є цілковито типовим видом обробки для штучно вирощених кристалів, які апріорі не ма-

ють власної природної унікальності, а отже, немає чого руйнувати. Натомість деякі природні кристали не лише коштовного, а й напівкоштовного каміння є настільки досконалими витворами природи, що людське втручання в їхню форму і фактуру є проявом того самого хаосу – руйнацією справжнього ідеалу заради якоїсь стереотипної мети. На початку ХХІ століття гостро постала проблема екології, яка знайшла відображення в усіх видах мистецтва. Ювелірні вироби не стали винятком. Власне, саме екологічність відображається у тенденції використання мінералів неприборканих, необроблених людиною форм. До такої тенденції схиляється чимало поодиноких ювелірів і невеликих ювелірних майстерень. Особливо хочеться виділити митців покоління 1990-х та початку 2000-х, оскільки саме в їхній творчості чудово розкривається поєднання традиційних ювелірних технік з мінералами природних форм.

Виклад основного матеріалу дослідження та його результати

Наразі ми хочемо ознайомити широкий загал з непересічною творчістю молодшої київської ювелірки Ганни Лісової, засновниці бренду «Handcrafted Jewelry By Hanna Lisova». Ганна займається ювелірною справою з 2016 року, стиль її робіт яскраво вирізняється на тлі київських ювелірів. Ганна та її чоловік Анатолій створюють прикраси, навіяні субкультурою готики та темного фентезі, черпають натхнення з естетики середньовіччя, природи, музики і кіномистецтва. Також на творчість Ганну надихають напрям сюрреалізму та образи змії. Змії неодноразово знаходили втілення у ювелірних прикрасах протягом всієї історії існування ювелірного мистецтва як такого. Стрункі, видовжені тіла, неймовірна пластика, блискуча луска, подібна до інкрустації коштовними каменями, – важко знайти більш «прикрасогіничну» істоту. Чимало виробів майстерні пов'язані зі зміями. Майстриня формулює символічну мету – створити найбільшу і найцікавішу колекцію зміїних прикрас у світі. Прагнучи до довговічності своїх виробів, вона працює виключно з коштовними металами і мінералами. Природні, необроблені мінерали були дуже популярними в ранніх виробках Ганни. Втім і на сучасному етапі своєї творчості вона залучає їх у концепції прикрас. Приділяючи значну увагу питанням екології, Ганна працює максимально екологічно, намагаючись витратити якомога менше ресурсів планети. Це один з чинників, чому вона не націлена на велике виробництво. Мисткиня працює за принципом традиційного ювелірного мистецтва – виготовлення одиничних виробів або лімітованих повторів вручну, без використання популярних нині 3D-технологій. За її словами, «виріб, створений людськими руками, наділений душею» [1]. Майстриня віртуозно володіє ювелірними техніками і прагне вирішувати складні завдання. Вона широко використовує ковку й чорніння, надаючи прикрасам певних фактур.

Варто акцентувати увагу на розмаїтті природних форм, тією чи іншою мірою присутніх у її виробках: окрім вже названих елементів зміїного тіла, тут можна побачити безліч рослинних мотивів, а також фактуру кори дерев. Та-

ким чином, природність прикрас досягається шляхом синтезу вставки й оправы. Природні мотиви завжди були одними з найулюбленіших і поширених у ювелірному мистецтві всіх країн і народів. Зокрема, до наших часів збереглися численні зображення рослин і тварин [3]. Окрім необроблених мінералів, ювелірка використовує натуральні гілочки для створення деяких прикрас. На відміну від майстрів-гальваністів, які вкривають справжні матеріали шаром металу, Ганна створює форми для подальшого лиття.

Розпочнемо огляд її виробів з каблучок, які за змістом і формою об'єднані у серію «гілки». Срібна каблучка-гілка з гірським кришталем і білим топазом поєднує в собі і мініатюрну срібну гілку, яка огортає порівняно крупний кристал гірського кришталю, і крихітний огранений білий топаз, який асоціюється з краплиною цивілізації у світі природи (рис. 1).

Рисунок 1

Сама авторка характеризує цей виріб як «гармонію класики та геометрії з передбачуваними природними формами» [2], тим самим наголошуючи на нерозривній єдності природних й геометричних мотивів у мистецтві. Власне, подібні поєднання досить характерні для сучасних митців-ювелірів. Ми вже наводили подібні приклади у творчості Андрія Комарова та майстерні «ВображаріумМ».

Інший перстень з серії «гілки» має центральну вставку з невеликого кристалу аметисту, забарвлення якого нерівномірно коливається від світло-рожевого до насичено-бузкового (рис. 2). Як і попередньо розглянутий перстень, цей також виготовлено у вигляді гілки, яка огортає палець, немов закручена навколо лоза. Кристал виступає основним та єдиним композиційним елементом, його ніщо не доповнює і вод-

ночас не розсіює увагу. Яскравий акцент, яким є цей камінь, підкреслює білизну срібла, одночасно відкидаючи на нього яскраві відблиски.

Рисунок 2

Крупний перстень з великим кристалом гірського кришталю (рис. 3) має значний центральний акцент, оздоблений довкола цитрином та синіми топазами. Масивна срібна оправа не має особливих декоративних елементів, і не привертає до себе надмірної уваги. Вона підкреслює блиск та акцентує природні грані кристала, а дрібні кольорові камінці створюють ефект кольорових відблисків у гранях кристала. На прикладі цієї прикраси можна говорити про колорит виробу. Інтенсивне забарвлення синіх камінців додає не лише кольорів, а й тональності – візуально поглиблюються тіні, і кристал немов виходить на передній план.

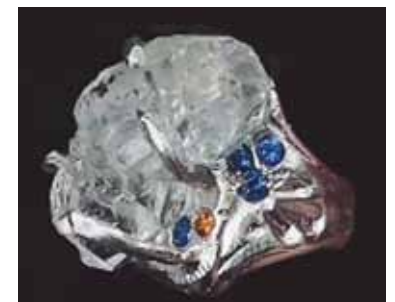

Рисунок 3

Кулон «Уроборос з цукровим кварцом та білими топазами» належить до тих самих «зміїних» прикрас, які так полюбляє авторка (рис. 4). Цей виріб відтворює знамениті скандинавські прикраси, які втілювали образ світового змія Йормунганда, що пожирає свій хвіст. Скандинавські мотиви досить часто зустрічаються у виробках Ганни, оскільки саме вони лягли в основу західноєвропейської середньовічної ювелірної традиції, якою так захоплюється мисткиня. Неймовірні форми, у які

здатне сплестися зміїне тіло, протягом тисячоліть вабили представників ювелірного мистецтва різних народів. У цьому виробі світовий змії оповив своїм тілом кристал топазу, немов міфічний образ людського світу, що зависає у просторі неосяжного Всесвіту. Кристал є концентруючим, але не головним елементом композиції. Він радше ілюструє постать змія, не перетягуючи увагу на себе.

Рисунок 4

Аналогічні форму і концепцію мають інші кулони цієї серії із вставками кристалів. Зокрема, хочеться назвати кулон із халцедоном. Халцедон має чимало різновидів, у цій прикрасі перед нами халцедон у вигляді виноградного грона. Бузковий колір центральної вставки доповнюють два ограничені аметисти, симетрично розміщені з протилежних боків халцедону. Тут також можна сказати про колорит виробу – яскравий сріблястий блиск підкреслює інтенсивність забарвлення мінералів.

У комплекті до цього кулону можна розглядати перстень з так званим виноградним халцедоном (рис. 5). Обруч

Рисунок 5

і оправа мають форму гілки, яка огортає палець. Обруч тонкий, оправа у вигляді звичайних сріблястих дужок. Форма каменю сама собою досконала, і кріплення має мінімально перекривати структуру вставки. Перстень з піритом має подібну концепцію. Обруч тонкий і мінімально привертає до себе увагу, але дужки оправи крупніші. Втім, розглядаючи це у контексті природних форм гілок обруча і оправи, ми бачимо елемент обплітання каменя коренями. Таку картину можна часто побачити в гірському лісі.

Серезки з гірським кришталем мають форму вербових гілочок, на яких зависли невеликі крижинки. Кристали встановлено біля кріплень, вони виступають основним композиційним елементом. Проте гілочки досить масштабні і докладно деталізовані, а отже, є повноцінними елементами композиції. Тож в цьому виробі ми бачимо поєднання природних форм мінералів з природними формами рослин. Додає життєвості ще й кінетичність: гілочки підвишені на кільцях, завдяки чому можуть вільно гойдатися, як вербові від вітру.

Принципово інша концепція у перснів з барочними перлинами (рис. 6). Вони є втіленням мінімалізму в ювелірному мистецтві. Поверхня барочних перлин нерівномірна, її можна порівняти з ландшафтом поверхні місяця. Оправа пряма, немає жодних декоративних чи природних елементів. Нерівні контури перлин огортають стрічкоподібні лінії оправи, які підкреслюють їх унікальні силуети. Ті аспекти форми, які раніше вважалися непридатними для ювелірної роботи, нині стали затребуваними і подекуди навіть бажанішими завдяки ідеальним геометричним формам.

Рисунок 6

Висновки

Споглядаючи вироби Ганни Лісової, відзначимо їхню мініатюрність і тендітність. Власне, це та риса, яка вирізняє її вироби з необробленими мінералами на тлі виробів інших митців, що працюють в межах цієї тенденції. Вона приділяє неабияку увагу розробці прикрас з пропорційно невеликими вставками, які є чудовим утіленням ідеї мінімалізму в ювелірних прикрасах з необробленими мінералами.

Повертаючись до екологічності творчості Ганни Лісової, варто назвати і той факт, що навіть упаковка її виробів екологічно чиста: вона використовує паперові коробки та екоіскош для пакування.

Творчість Ганни еволюціонує, набуваючи нових цікавих форм і виводячи оновлені концептуальні подачі. Тому споглядання й дослідження її подальшого творчого шляху являє собою значний інтерес для дослідників вітчизняного ювелірного мистецтва. Підсумовуючи наведені приклади, ми можемо сказати, що залучення мінералів природних необроблених форм додає виробам унікальності, одиничності, неповторності. Це те, що відрізняє авторське мистецтво від серійного виробництва. А також це те, що відрізняє первозданний природний порядок від людського хаосу, який іменується цивілізацією.

Використані джерела

1. Лісова Г. Про мене. URL: <https://lisova.jewelry/about>.
2. Лісова Г. Каблучка-гілка з гірським кришталем та білим топазом. URL: <https://lisova.jewelry/shop/kabluchka-gilka-z-girskim-krishtalem-ta-bilim-topazom>.
3. Триколенко С.Т. Застигла природа в творчості майстерні «Воображаріумм». *Науковий вісник Національного музею історії України*: зб. наук. праць. Київ, 2019. С. 541–556.

References

1. Lisova H. About me. URL: <https://lisova.jewelry/about>.
2. Lisova H. Branch ring with rock crystal and white topaz. URL: <https://lisova.jewelry/shop/kabluchka-gilka-z-girskim-krishtalem-ta-bilim-topazom>.
3. Trykolenko S. Strainless nature in the creativity of the studio "Vooobrazhariumm". *Scientific Bulletin of the National Museum of the History of Ukraine*: collection of scientific articles. Kyiv. 2019. No. 4. P. 541–556. [in Ukrainian]

UDC 739.2

S. Trykolenko, PhD of Art Studies, Associate Professor, entrepreneur
E-mail: baronessainred@gothic.com.ua

E. Trykolenko, academy «Dress of Course»
E-mail: ellinaeduardivna@gmail.com

Natural forms of minerals in Hanna Lisova's jewelry

This article is a continuation of the cycle of works in which the trend of using minerals in natural, unprocessed forms for the manufacture of jewelry is considered.

Key words: minerals, nature, jewelry, crystals.